

Samfunn for alle

Nr 2 | 2024

NORSK FORBUND FOR UTVIKLINGSHEMMEDE

NFU-konferansen

Side 6

Historisk dom

Side 14

Prinsipper for inkluderende organisasjoner

Side 32

Historisk dom

Hedvig Ekberg
Generalsekretær

For første gang er noen dømt for det som kan kalles hatkriminalitet mot en person med nedsatt funksjonsevne. Vi skal ikke rope hurra for en slik tragisk hendelse, men det er viktig at det kommer en erkjennelse av at personer med nedsatt funksjonsevne faktisk kan utsettes for kriminalitet, bare fordi de har en funksjonsnedsettelse.

Saken dette gjelder handler om Tor Inge Dahl fra Karmøy, som helt uten grunn ble slått ned av en ung mann. Tor Inge Dahl, som var en aktiv og selvstendig mann, er i dag helt avhengig av bistand i alle dagliglivets gjøremål.

Straffebestemmelsen, som gir en økt strafferamme, er tidligere blitt brukt i saker som blant annet gjelder rase og seksuell legning, men altså aldri i forhold til personer med nedsatt funksjonsevne.

Det som har vært vanlig i slike saker er at offeret karakteriseres som en forsvarsløs person og dermed tilslører at lovbruddet har vært motivert av at offeret har nedsatt funksjonsevne. Denne dommen er et viktig gjennombrudd for vårt arbeid for å oppnå likhet for loven og full rettsikkerhet.

En kan ofte lese i mediene om hatkriminalitet, men da gjelder det rase, etnisitet eller seksuell legning. Selv ikke i denne saken kan vi se at mediene har snakket om hatkriminalitet.

At gjerningspersonen er ung, er ikke noe særskilt for denne dommen. Det er derfor så viktig at alle som har ansvar for oppvekst og opplæring, som for eksempel foreldre, skole og fritids-tilbud, er med på å bekjempe fordommer mot funksjonshemmede, og da særskilt mot utviklingshemmede.

Så vidt vi kjenner til er dommen nå rettskraftig, og så gjenstår det å se om domstolen velger å bruke hatkrim-bestemmelsen igjen.

Samfunn for alle

Medlemsblad for Norsk Forbund for Utviklingshemmede

Fem utgivelser per år

Årsabonnement: 400 kroner
ISSN: 0803-5105

Ansvarlig redaktør:

Tom Tvedt
tom.tvedt@nfunorge.org

Redaktør:

Niclas Tokerud
niclas@nfunorge.org

Korrektur:

Ann-Elisabeth Grønhaug og
Helene T. Strøm-Rasmussen

Adresse:

Samfunn for Alle
NFU Postboks 8954
Youngstorget
0028 Oslo

Sentralbord: 22 39 60 50

E-post: post@nfunorge.org
www.nfunorge.org
www.facebook.com/NFUnorge

Annonseakvisitør:

Salgs Forum AS
Tlf: 915 90 578
E-post: post@salgs-forum.no
www.salgs-forum.no

Forsidebilde: Olav Helland

Design og layout: ogLilleby.no
Trykk: Ålgård Offset AS

Utgivelse 3, 2024 kommer uke 28

Frist for saker: 29. mai

Annonsefrist: 29. mai

Innhold

- 2** Fra generalsekretæren
- 4** Leder: I møte med stillheten skal vi brøle
- 6** NFU-konferansen 2024
- 10** LETTLEST: NFU-konferansen
- 12** Send fotballag til Special Olympics!
- 14** Karmøysaken: Lav pris for et menneskeliv
- 16** Juristdag I Trondheim
- 19** På vei mot eget hjem - muligheter
- 22** Ny sesong av «Cammo»
- 26** Språk for alle
- 30** Politisk påvirkning på agendaen
- 32** Internasjonalt: Inkluderende organisasjoner
- 36** Visste du at: Vergemål - et frivillig hjelpetiltak
- 39** Manglende personlig assistanse
- 40** SAFO: Mangfoldsskolen
- 42** Sommerleir i Selbu
- 44** Butikken

I møte med stillheten skal vi brøle

Tom Tvedt
Forbundsleder

NFU-konferansen har blitt vårens vakreste eventyr. Selv ikke regnværet kunne sette en demper på stemningen Torshovkorpset startet dagen med utenfor Oslo Kongressenter. Det var kanskje grått og trist ute, men inne i salen var det engasjement, kraft og god stemning, vel anført av vårt eget erfaringsutvalg, og godt hjulpet av våre samarbeidspartnere.

NFUs mål er å skape en arena hvor vi setter søkelys på de store utfordringene og hva det har å si for oss, hver og én, som enkeltmennesker. Og hva det har å si for oss som samfunn.

I fjor var det stortingsmeldingen «Menneskerettar for personar med utviklingshemming - Det handlar om å bli høyrte og sett». I år var det CRPD inn i menneskerettsloven.

Vi fikk høre fra statssekretæren i kultur- og likestillingsdepartementet om deres arbeid med rettighetene. Vi fikk høre fra Ekspertutvalget, Erfaringsutvalget, Bufdir, Likestillings- og diskrimineringsombudet, Uloba, ASVL og ledende fagpersoner på ASK og overgang mellom skole og arbeidsliv. Og noen politikere hadde faktisk møtt opp for å snakke om temaet også.

Hvor blir det av mediene?

Men utenfor salens vegger er det ikke mange utenom «menigheten» som får ta del i kunnskapsutvekslingen. Alle er for, men langt fra alle vet hvorfor.

Og politikerne som solte seg i glansen på verdensdagen for Downs syndrom. Hvor er de når målgrup-

pen selv vil formidle viktigheten av at deres rettigheter blir anerkjent på lik linje med rettighetene i kvinnekonvensjonen og barnekonvensjonen?

De eneste mediene som møter er Handikapnytt og TV BRA. Og heldigvis for det, vi er veldig fornøyde med at de er til stede, men hvor blir det av resten av mediene. De som får pressestøtte for å «speile» hele samfunnet vårt?

Det største sviket

Medienes rolle er å formidle mest mulig sann informasjon, sette viktige saker på dagsordenen, være en arena for offentlig debatt og stille kritiske spørsmål til dem som har makt.

Men en så viktig sak som menneskerettighetene til personer med nedsatt funksjonsevne - der glimrer de store mediene totalt med sitt fravær. De var ikke på overleveringen av ekspertutvalgets rapport som ble mottatt av kultur- og likestillingsministeren, og var heller ikke til stede på NFU sin konferanse. Og ja, de var invitert.

Det største sviket i møtet med urettferdighet er stillhet. I møte med stillheten skal vi fortsette å brøle i kampen for et samfunn for alle.

«Det er så godt å bli mer selvstendig»

Hans Bonna (23) og Ida Moldstad (21)

Ida og Hans stortrives på Gro Gunn i Stange. Her deltar de i driften av gården og er med på arbeidstrening. Snart er de klare for et mer selvstendig liv i egne boliger. – På Gro Gunn opplever jeg at alt er så tilrettelagt i forhold til hjelpen jeg trenger. Her er det et utrolig godt miljø og jeg elsker å være sosial. Plutselig var jeg ikke

ensom lenger, sier Ida. For første gang i livet har jeg fått meg ekte venner, tilføyer Hans.

– På Gro Gunn skjer det så mye, fortsetter han. Jeg har lært masse her og elsker å jobbe. Det er så godt å bli mer selvstendig og utvikle seg, avslutter de.

Velkommen til Gro Gunn!

– Et godt sted for ungdommer med spesielle behov

Gro Gunn er et midlertidig opplærings-, bo- og sosialtreningstilbud for ungdommer med spesielle behov – en «myk» start på å flytte hjemmefra. Beboerne er med på å drifte en økologisk gård med dyr, landhandel og kafe. Her får de kompetanse på matlaging, snekring og mye mer.

På Gro Gunn tiltrettelegges det for en aktiv og meningsfull hverdag i et sosialt fellesskap, med mål om å klare seg med

minst mulig hjelp i fremtida. Resultatet er en innholdsrik ungdomstid, med unike opplevelser og varierte aktiviteter.

Fysisk aktivitet og sunt kosthold står i sentrum på Gro Gunn, og gir kompetanse og livsmestring. Her opplever ungdommene det gode livet, hvor tida går litt saktere.

Helhetlig tilbud for livsmestring

Gro Gunn er en ideell stiftelse og en ikke-kommersiell virksomhet. Her møter ungdommer med spesielle behov høyt kvalifiserte ansatte som jobber i et tverrfaglig samarbeid. Gro Gunn samarbeider nært med kommuner, skoler og foreldre og fungerer som et viktig springbrett inn i voksenlivet.

Vil du bidra til stiftelsen eller lære mer om tilbudet?

Se mer på grogunn.no eller snakk med oss på telefon **936 41 671**. Følg oss også på Facebook: **Stiftelsen Gro Gunn**.

Fullsatt sal på årets NFU-konferanse

- Jeg er glad for å være her. Konferansen er viktig, og det er skikkelig koselig å bli møtt med korpsmusikk på vei inn, det er det ikke mange konferanser som kan måle seg med. Slik åpnet statssekretær Even Aleksander Hagen årets NFU-konferanse.

TEKST: Niclas Tokerud

FOTO: Olav Helland

STATSSEKRETÆR Even Aleksander Hagen erkjente at politikerne ikke er i mål med jobben med å sikre de samme rettighetene og mulighetene for alle.

Den 15. mars var hele dagen satt av til å fordype seg i Ekspertutvalgets rapport om inkorporering av CRPD i Menneskerettsloven, og hva det vil bety i praksis. Konferansen ble gjennomført av og med NFUs Erfaringsutvalg.

Statssekretær Even Aleksander Hagen i Kultur- og likestillingsdepartementet ville ikke kommentere CRPD og inkorporering spesifikt, da saken er på høring.

- Nå kan alle som vil, sende inn et svar til oss og si hva de mener om det som står i utredningen. Høringen skal bidra til at vi får et best mulig beslutningsgrunnlag. Mange har ventet på muligheten til å gi sin mening om dette, og vi vet at temaet engasjerer, sa Hagen. Han var tydelig på at rettigheter må gjelde alle.

- Alle mennesker er forskjellige og har forskjellige behov. Regjeringen vil at alle skal få den hjelpen de trenger. Da kan de leve som de vil, og bruke tiden sin på det de vil. Det er også det beste for samfunnet. Mennesker med utviklingshemning skal ha de samme rettighetene og mulighetene som alle andre til å delta i samfunnslivet - på like vilkår og uten diskriminerende barrierer, sa Hagen.

Han anerkjente at vi ikke er der vi skal være. - Vi politikere er ikke kommet helt i mål med jobben vår ennå. Folk med utviklingshemning er blant andre mindre sosialt aktive og mange har ikke jobb, sa statssekretæren. →

ERFARINGSUTVALGET

*bidro med å løfte stemningen
på NFU-konferansen.*

CRPD på dagsorden

- CRPD i menneskerettsloven vil langt ifra løse alle diskriminerings- og likestillingsutfordringene, men det vil være en god start. Nå er det opp til politikerne. For å hjelpe dem på veien til riktig beslutning setter vi av hele årets NFU-konferanse til ekspertutvalgets utredning, og hvordan den bør følges opp, sa forbundsleder Tom Tvedt da Ekspertutvalget la frem sin utredning.

Under konferansen ga medlem Kjetil M. Larsen en ny gjennomgang av rapporten Ekspertutvalget har laget. Han er klar på at lover og regler ikke er hovedproblemet i dag.

- Det er veldig få tilfeller der dagens norske lover og regler ikke er nok til å oppfylle konvensjonen. At den ikke blir oppfylt i praksis, er en annen sak, sa Larsen. Han er en del av flertallet i utvalget som ønsker en inkorporering i menneskerettsloven.

- Flertallet i utvalget mener at det er viktig å ta konvensjonen inn i menneskerettsloven. Det handler ikke nødvendigvis om det rent rettslige, men om alt som ligger rundt. Synlighet! sier Larsen.

Han mener i likhet med Tom Tvedt at det ikke er noen quick-fix. - Utfordringen med å gjennomføre funksjonshemmedes rettigheter vil likevel ikke være løst. Det handler mer om hvilken status funksjonshemmedes rettigheter skal ha, sier han.

Skuffende politisk oppmøte

Det ble også arrangert politisk debatt under konferansen. Flere partier var invitert, men det var bare Arbeiderpartiet, Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti som stilte. Kristelig Folkeparti hadde også sagt ja, men måtte avlyse samme dag. Høyre takket nei til invitasjonen.

- Det er symptomatisk for denne saken, og for rettigheter til mennesker med utviklingshemning generelt. Alle er veldig fornøyde med å heie fra sidelinja, sier Tom Tvedt. Han sier han aldri har møtt en person som sier hen er mot rettighetene til mennesker med utviklingshemning, men at han likevel altfor ofte opplever at politikerne ikke vil stille opp for å følge det opp i praksis.

- Det er jo ikke rent sjeldent vi må stå på barrikadene for det som burde vært grunnleggende rettigheter. Men vi ender ofte opp med å rope for døde ører. Det er vanskelig å få politikere til å stille, og nesten umulig å få media til å ta tak i saken, sier Tvedt

Han undrer seg over at det kun var Handikapnytt og TV Bra som møtte opp for å dekke konferansen. - Dette er en såpass viktig prinsipiell sak, som burde engasjere bredere. Det handler om grunnleggende rettigheter, og at vi ikke skal forskjellsbehandle, sier forbundslederen.

For ham er saken om inkorporering lett. - Kvinnekonvensjonen og barnekonvensjonen ligger i menneskerettsloven. Regjeringen har sagt at arbeidstageres rettigheter skal inn i menneskerettsloven. Hvorfor i alle dager skal da rettighetene til mennesker med funksjonsnedsettelser ikke være en del av det lovverket?, undrer Tvedt. ■

FORBUNDSLEDER TOM TVEDT styrte ordet i den politiske debatten. Han etterlyser mer oppmerksomhet fra politikere og mediene om rettighetene til mennesker med funksjonshindringer. ^

PROFESSOR OG MEDLEM av Ekspertutvalget, Kjetil M. Larsen la frem konklusjonene fra utvalgets rapport. >

ERFARINGSUTVALGETS Thea Kanutte Åmelfot og Emil A. Bjørnstad var konferansierer på NFU-konferansen. >>

- Det er veldig få tilfeller der norske lover og regler ikke er nok til å oppfylle konvensjonen. At den ikke blir oppfylt i praksis, er en annen sak.

Professor Kjetil M. Larsen

NFU-konferansen

15. mars var det NFU-konferanse i Oslo.

Da samlet vi 280 mennesker for å snakke om menneske-rettighetene til mennesker med nedsatt funksjons-evne.

Og hvorfor det er viktig for oss at de blir satt inn i menneske-retts-loven.

En gruppe med eksperter på lover har sett på hvordan, og om, menneske-rettighetene til personer med nedsatt funksjons-evne skal inn i menneske-retts-loven.

En av de ekspertene er Kjetil.

Han vil at CRPD, som er forkortelsen for disse rettighetene, skal inn i menneske-retts-loven.

Her blir han intervjuet av TV-Bra.

Det er politikerne som bestemmer over lovene i landet vårt.

Even Aleksander Hagen er politiker. Han er statssekretær i kultur- og like-stillings-departementet.

Han sa: «Regjeringen vil at alle skal bli inkludert i samfunnet. Da må politikken gjelde for alle, også for personer med utviklings-hemming.

Politikken skal sørge for at personer med utviklings-hemming kan leve like gode liv som alle andre.

Den skal også sikre menneske-rettighetene deres.»

Det var også andre politikere med på konferansen.

Partiene i regjering, som bestemmer i landet, Arbeider-partiet og Senter-partiet var med,

Og Sosialistisk Venstre-parti, som ikke sitter i regjering, var med.

De hadde debatt om CRPD skal inn i menneskeretts-loven eller ikke.

NFU sam-arbeidet med andre om konferansen.

Martine jobber i Uloba, som er en av de vi sam-arbeidet med. Hun snakket om viktigheten av å kunne leve et selv-stendig liv.

Og Eli Knøsen fra Likestillings- og diskriminerings-ombudet snakket om rapporten de har laget om CRPD.

ERFARINGSUTVALGET kunne stolt levere over 700 underskrifter til Norges Fotballforbund. Nå håper de neste Special Olympics går med norske fotballspillere på banen.

Underskriftskampanje: *Send fotballag til Special Olympics!*

I fjor sommer gikk Special Olympics World Games av stabelen i Berlin med 7000 deltagere. Special Olympics er verdens største inkluderende idrettsarrangement som arrangeres sommer og vinter med to års intervaller. Norges Idrettsforbund (NIF) sendte en tropp på 44 utøvere, som bidro til tidenes medaljefangst.

TEKST OG FOTO: Niclas Tokerud

Store idretter som håndball, svømming, turn, golf og friidrett sendte utøvere, men dessverre ikke fotball. Norges Fotballforbund (NFF) har ikke sendt utøvere til Special Olympics siden 2011. NIF opplyser til TV 2 at det er de ulike særforbundene som må ytre et ønske om å få delta, men det ønsket har dessverre ikke kommet fra fotballforbundet.

Det å få konkurrere med flagget på brystet er den største ære en idrettsutøver kan gjøre. Dette gjelder også for norske fotballspillere som har en utviklingshemning. Derfor har NFU og Erfaringsutvalget gjennomført en underskriftskampanje, og 14. mars leverte de over 700 underskrifter til Norges Fotballforbund.

- Idretts glede for alle, som er NIFs visjon, må også gjelde utviklingshemmede som spiller fotball, sier Erfaringsutvalgets medlemmer.

Generalsekretær Karl-Petter Løken tok imot underskriftene på vegne av Fotballforbundet, sammen med Ulrik C. Børresen som er fagansvarlig for klubb- og lederutvikling

- **Tusen takk.** Dette er noe vi også er opptatt av, det er viktig å fortelle fra vår side. Vi skal ta med oss dette videre, sier Karl-Petter Løken.

Representantene fra fotballforbundet kunne informere om at dette ville bli tema allerede på trenersamling påfølgende helg.

- Lav pris for et menneskeliv

TEKST: Niclas Tokerud

FOTO: Ingrid Bjørndal Farestvedt, VG

Den mindreårige gutten (16) på Karmøy som var tiltalt etter overfallet på Tor Inge Dahl, er dømt til å betale 1,4 millioner i erstatning (60). Han får også tre års ungdomsstraff. – En lav pris for et menneskeliv, sier pårørende.

Den mindreårige gutten er dømt for brutalt å ha angrepet Tor Inge Dahl i Vedavågen på Karmøy i fjor sommer. Retten har konkludert med at volden mot Tor Inge Dahl var delvis motivert av hans nedsatte funksjonsevne.

Dahl ble påført livstruende skader etter å ha blitt slått i bakken med knyttet neve, og havnet i koma i en lang periode etter volden. Han har siden våknet fra koma, men er nå fullstendig pleietrengende.

I retten erkjente den tiltalte gutten å ha slått ned Tor Inge, men ikke at det var på bakgrunn av hans nedsatte funksjonsevne.

– Jeg vil ikke at folk skal tro jeg er et monster. Det var ikke på grunn av hans tilstand jeg slo. Jeg tilstår. Jeg ser på bevisene og videoene at det må være meg, men jeg husker det fortsatt ikke, sa 16-åringen i retten.

– Du kan ikke huske hendelsen eller si noe om hvorfor du slo. Er det korrekt? spurte aktor i retten.

– Ja, svarer tiltalte.

Slaget mot Tor Inge Dahl ble filmet og delt i sosiale medier. I retten ble videoen vist. Tiltaltes kroppsspråk i tiden før slaget gir inntrykk av at han hermer etter Dahl og latterliggjør ham.

– Dette er kvalmende og forkastelig oppførsel, begått med stort forsett mot et menneske med utviklingshemning, fordi han har en utviklingshemning, sier Tom Tvedt, leder av NFU.

Han er glad for at retten har konkludert med brudd på straffelovens §274 første ledd, og anerkjenner at det var motivert av Dahls nedsatte funksjonsevne

- Det viser at det er mulig å bli dømt for hatkriminalitet mot mennesker med nedsatt funksjonsevne. At det nytter å stå opp og si ifra når det skjer. Det har vært viktig for oss i denne saken, sier Tvedt.

Aktor la i saken ned påstand om 3 års ungdomsstraff, subsidiær fengselsstraff.

- Straffutmålingen i denne saken er svært vanskelig, og hensyn må veies opp mot hverandre. Spørsmålet er om han skal ha ubetinget fengsel, én del ubetinget ungdomsfengsel og en annen del betinget, eller ungdomsstraff. Totalt sett, etter å ha vurdert alle forhold samlet, er vi under betydelig tvil kommet til at vi vil nedlegge påstand om ungdomsstraff, sa Statsadvokat Arvid Malde under rettsaken.

Tor Inges bror, Martin Dahl, er skuffet over at aktor og retten har kommet frem til ungdomsstraff. - Det er forferdelig at de ikke kan gi en skikkelig dom. Dette er ikke straff godt nok. Ungdomsstraff er husarrest. Konsekvensen av å bryte blir ikke fulgt opp godt, sier han til NFU. Han mener erstatningskravet på 1,4 millioner er for lavt. - Det er ekstremt billig. En lav pris for et menneskeliv, sier Martin Dahl.

Retten uttaler i dommen at den lave alderen på tiltalte taler for at det blir gitt ungdomsstraff. Retten har konkludert med at dette lovbruddet er så alvorlig at gjennomføringstiden bør settes til tre år, som er maksimaltid. Det skal også fastsettes en subsidiær fengselsstraff, som retten konkluderer med bør settes til tre år. Fengselsstraffen må sones dersom fengselsstraff som må avsones dersom 16-åringen ikke følger opp møteplikten eller eventuelle pålegg gitt etter konfliktrådsloven § 31 om for eksempel bestemt bosted, avholdsplikt m.v., eller hvis ungdommen begår ny kriminalitet i gjennomføringstiden.

I dommen fra tingretten står det: «Retten konkluderer etter dette med at også dei subjektive vilkåra for å straffa tiltalte etter straffelova § 274 er oppfylte. Tiltalte handla med naudsynt forsett då han slo Dahl med eit hardt knyttneveslag og skada Dahl utan «foranledning», motivert av hans funksjonsnedsetjing. Vidare handla han i det minste aktaust i forhold til at Dahl fekk betydelege og uheilbare skadar. Det er ein adekvat årsakssamanheng mellom knyttneveslaget og dei skadane tiltalte fekk. Tiltalte skal etter dette dømmast for grov kroppsskade etter straffelova § 274.». Dommen er enstemmig.

Med BPA kan du leve ut drømmen

Vi leverer BPA-tjenester basert på skreddersøm, respekt og brukerstyring – for at du skal få den beste hverdagen.

Ditt liv – dine valg!

Vi tilbyr:

- Fast rådgiver
- Fagansvarlig vernepleier og sykepleier
- God opplæring
- Bistand til rekruttering
- Gode betingelser for assistentene
- 6 % driftskonto*
- Enkle digitale løsninger

*kan avvike i enkelte kommuner som har egne regler angående driftskonto.

Telefon: 4000 2203

post@assistermeg.no

assistermeg.no

NFUs jurister på saksmottak i Trondheim

AV: Arnhild Voll Eek og Julia Johnsen Halsebø

NFU Trondheims medlemmer fikk ta med seg sine saker og diskutere de i private sesjoner med de juridiske rådgiverne Arnhild Voll Eek og Julia Johnsen Halsebø fra NFU sentralt. Dette ble gjennomført både for å spre kjennskap til at NFU har egne jurister, men også for å gi medlemmer mulighet for å få legge fram sin sak i fysisk møte. NFUs jurister er fornøyde med dagen og opplevelsen, og tilbakemeldinger tilsier at dagen var en positiv opplevelse også for NFU Trondheims medlemmer.

Store utfordringer i Trondheim

Det har lenge vært bekymringsfulle meldinger fra Trondheim om kommunens annonserte kutt i tjenestene til mennesker med utviklingshemning. Etter en dag med saksberetninger fra NFU Trondheims medlemmer ble dette inntrykket bare forsterket. Det er store utfordringer i Trondheim kommune – både knyttet til økonomiske prioriteringer og til holdninger overfor mennesker med utviklings-

I forbindelse med sitt årsmøte i slutten av februar, hentet NFU Trondheim inn juristene i NFU til en full dag med saksmottak.

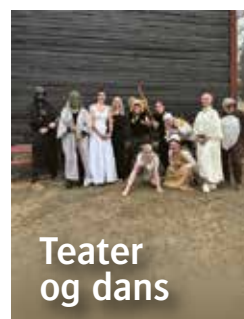
hemning og dere pårørende. Det er viktig å benytte de klagemulighetene man har, og NFUs jurister oppfordrer til å ta kontakt dersom man trenger bistand til å klage. Videre er lokallaget i Trondheim en viktig stemme utviklingshemmedes rettigheter som sier tydelig fra mot den pågående politikken som føres i Trondheim.

Godt årsmøte

Dagen ble avsluttet med at NFU Trondheim avholdt sitt årsmøte på Scandic Nidelven. Årsmøtet ble åpnet med en innledning fra juristene som fortalte om hva man kan forvente av kommunen, med utgangspunktet i Helsedirektoratets veileder om gode helse- og omsorgstjenester for mennesker med utviklingshemning. Selv om det kan være langt mellom teori og praksis, pekte juristene på at det er viktig at vi holder fast ved rettighetene som finnes og ikke slutter å minne kommunen om sitt ansvar for å oppfylle disse rettighetene.

Kanskje det beste året i livet ditt?

PEDER MORSET Folkehøgskole
PÅ SELBUSTRAND MIDT I TRØNDELAG

Vi er en frilynt skole som har drevet med tilrettelagt opplæring siden 1976. Alle linjer er åpne for alle. Alle elever har enerom med eget bad og toalett. Alle elever har sin egen veileder. Våre kjerneverdier er likeverd, inkludering, mangfold og fellesskap. Send oss en søknad da vel!

SOMMERTILBUD 2024

Vi arrangerer vår tradisjonelle aktivitetsuke fra 10. til 15. juni. Dette er ei uke med mye variert aktivitet både ute og inne, og en fin mulighet til å treffe både nye og gamle venner. Du kan melde deg på her hvis du er interessert i å oppleve PMF-livet i sommer: pedermorset.no/aktivitetsuka.

PÅMELDINGSFRISTEN ER 16. MAI.

Peder Morset folkehøgskole
Fossan 23, 7584 Selbustrand
Telefon: 73 81 20 00
Epost: pmf@pedermorset.no
www.pedermorset.no
www.facebook.com/pedermorset

På vei mot eget hjem

- hvilke muligheter har jeg?

For NFU er CRPD viktig, særlig art. 19. Der står det bl.a.:
«At mennesker med nedsatt funksjonsevne har anledning til å velge bosted, og hvor og med hvem de skal bo, på lik linje med andre, og ikke bo i en bestemt boform.»

AV: NFU Oslo

ILLUSTRASJONER: Adobe Stock

Vi vet ganske mye om bosituasjonen for vår gruppe på landsbasis, og hva som er de gode løsningene (Jan Tøssebro og Christian Wendelborg m.fl.: Utviklingshemmedes bosituasjon 2021). Samtidig vet vi at boligsituasjonen og mulighetene for mennesker med utviklingshemning til å etablere seg i et eget hjem i Oslo kommune er svært vanskelig. Det er generell boligmangel og veldig dyrt å bygge, for alle. Det er også vanskelig å få oversikt over mulighetene for de som trenger en tilrettelagt bolig.

Som et forsøk på avhjelpe dette bestemte styret i NFU Oslo å arrangere møter om boligsituasjonen. Vi inviterte til tre møter; et møte hvor vi inviterte ulike representanter fra det offentlige, et møte hvor vi fikk pårørende til å snakke om sine erfaringer med ulike boformer og til slutt et uformelt møte hvor interesserte kunne møtes. Møtene ble arrangert på Sagene samfunnshus 30. januar, 28. februar og 11. mars 2024.

At bolig er et evig tema viste oppmøtet. Det er sjelden NFU Oslo greier å samle så mange interesserte deltakere. Så litt om innholdet på møtene:

Møte 1: Mulige innganger til eget hjem

Til dette møtet inviterte vi representanter fra Oslo kommune og Husbanken som kunne bidra med å opplyse om boligspørsmål. Presentasjonene fra disse er tilgjengelig på NFU Oslos hjemmeside, under valget Eget hjem.

Vi inviterte en representant fra Bydel Nordstrand, hvor vi ønsket å få svar på saksgang og rettigheter. Vi stilte spørsmålet: Min datter/sønn er 15 år, hvordan må jeg planlegge hens mulighet for å kunne flytte i eget hjem og hva må jeg som pårørende gjøre? Representanten redegjorde for planlegging og søknad om bolig. Det er likevel ikke så lett å få det hele klare bildet. Men uansett i hvilken bydel vi ønsker å bygge i/flytte til, er det der vi har bostedsadresse vi må begynne. Det er likevel ikke lett å få oversikt over hvilke muligheter bydelen rår over. Noen bydeler disponerer en del bofelleskap og samlokaliserte boliger i egen bydel, andre bydeler har svært få egne muligheter. Det vi også erfarer er at det er større motvilje mot å inngå avtaler over bydelsgrenser nå enn tidligere. I boligspørsmål er ikke Oslo kommune én kommune, men 15 bydeler, som i størrelse tilsvarer 15 kommuner i resten av landet.

Deretter innledet Boligbygg. Boligbygg forvalter kommunens 11 600 boliger/leiligheter i Oslo kommune. Det er Boligbygg som har kontraktsoppfølging for mange leietakere, men i en del tilfeller har bydel denne kontraktsoppfølgingen, avhengig av hvem som i utgangspunktet eier og har ansvar for det enkelte huset/boligen. Altså ikke godt å vite hvem som skal følge opp, men uansett er bydel inngangen. I tillegg har Oslobygg ansvar for å bygge og drifte såkalte formålseiendommer og institusjoner som helsehus o.l. →

Velferdsetaten orienterte om startlån og tilskudd til personer som ikke får lån i vanlig bank. Det er også de som assisterer pårørendegrupper som ønsker å etablere egne privateide borettslag. Men Oslo kommune setter av midler til kun ett slikt prosjekt i året, og ventelisten for disse kan derfor bli mange år.

I Oslo kommune er det såkalt «fritt brukervalg» for botilbud for utviklingshemmede. Kommunen har de siste årene kunngjort flere anskaffelser fra private tilbydere for vår gruppe, bl.a. Rammeavtale for heldøgntjenester for personer over 18 år med utviklingshemning. Dette inkluderer både den fysiske boligen og tjenestene den enkelte har behov for. Vi kan vel si at disse rammeavtalene har vært redningen for mange familier som har hatt behov for botilbud for sine i de seinere åra. Nå er det fullt også der.

Sist ut var Husbanken. Det første vi må si er at Husbanken har laget en veldig god informasjonsside med boligspørsmål for vår gruppe. Det er vi takknemlig for, og de tar boligbehovet alvorlig. Den modellen Husbanken har som gir best økonomisk støtte for etablering av nye boliger for vår gruppe benytter derimot Oslo kommune seg ikke av! Dette er prosjekter som kommunen selv må stå ansvarlig for, og som de kan videreselge som klausulerte boliger til formålsgruppen. Kommunen har nå i flere år ikke villet ta på seg dette prosjektansvaret.

Møte 2: Erfaringer fra ulike boformer

Til dette møtet ønsket vi å høre erfaringer fra de forskjellige boformene som vi vet brukes i dag. Vi fikk høre erfaringer fra to typer borettslag hvor beboerne selv eier leilighetene de bor i; ett som er etablert i samarbeid med OBOS og gjennomført med bistand fra Velferdsetaten, og ett hvor foreldregruppen har kjøpt tomt og bygget selv, med de subsidier som var aktuelle for prosjektet. Begge innlederne poengterte at dette er langvarige prosjekter og krever mye innsats, både i gjennomføring og senere med oppfølging og vedlikehold.

Vi fikk høre om to andre private løsninger, hvor en hadde bygget leilighet i tilknytning til foreldrehjemmet, og den andre hadde kjøpt en egen ordinær leilighet. Begge mottok tjenester gjennom BPA. Begge er godt fornøyd, men selve arbeidslederopp-gaven med oppfølging av tjenestene og personalet er tidkrevende. Det er også veldig vanskelig å få vedtak om tilstrekkelig antall timer med BPA fra bydel.

Til slutt hadde vi to innlegg med erfaringer fra å leie leilighet i samlokalisert bolig, eid av Oslo kommune og administrert av bydel.

Oppsummert kan vi vel si at alle pekte på fordeler og ulemper med valgte løsninger, så vi kan ikke konkludere med hva som er best, bare at vi må ta valg på vegne av barnet, men også på hva vi som foreldre og pårørende har av kapasitet til å påta oss av merarbeid.

Møte 3: Nettverksbygging

Vi inviterte også til et uformelt møte hvor personer som er i en fase hvor de ønsker å planlegge for en privat løsning til å eie egen bolig kan etablere kontakt med andre pårørende.

Oppsummering

Møtene har vært opplysende på alle måter. Vi har selvfølgelig ikke fått svar på alle spørsmål, men kanskje en litt bedre oversikt over alternative boformer, samt noen erfaringer. Det mest ugjennomtrengelige er Oslo kommune sine muligheter og tilbud. Noen ganger oppleves det nesten som om opplysninger om konkrete botilbud er «unntatt offentlighet», og det er svært vanskelig å orientere seg. I tillegg er den tilgjengelige statistikken over behov for tilrettelagte boliger usedvanlig dårlig. Når vi ser på innrapporterte tall fra bydelene om behov, er vi ganske så sikre på at det foregår en underrapportering. Dette ser vi når vi forsøker å orientere oss gjennom boligbehovsplaner.

Gruppen mennesker med utviklingshemning er en svært mangfoldig gruppe, på lik linje med befolkningen for øvrig. Vi har forskjellige behov og ressurser. Derfor må også boligtilbudet være mangfoldig for å imøtekomme et verdig botilbud til alle. Det betyr at kampen for å øke tilbudet generelt må fortsette med uforminsket styrke. «Fritt brukervalg» må få sin intensjon tilbake ved at det faktisk er noe å velge i! Nå er situasjonen at du kanskje kan få et tilbud fra en privat leverandør, hvis de har noe tilgjengelig da.

Veldig mange av de som deltok på disse møtene er opptatt av mulighetene til at nærpersonen deres skal kunne eie sin egen bolig. Vi i Norge er svært opptatt av å eie vår egen bolig, og det har vært alle regjeringers politikk, unntatt for vår gruppe da. Det å leie oppleves som usikkert og dyrt. Det å betale høye husleier for noe du ikke vil få glede av selv på sikt, oppleves som dårlig økonomiplanlegging, også for utviklingshemmede. Norske politikere har aldri hatt fokus på å sikre leietakerne, det er huseiers marked. Selv om Oslo kommune har fastsatt en norm for beregning av husleier i kommunale samlokaliserte boliger er det mange som betaler mye. Det vi også ser er at de som leier under rammeavtaler ikke er underlagt de samme reglene, og dermed betaler mer.

Dessuten er det tydelig at mange har dårlig tillitt til at Oslo kommune vil ivareta en forutsigbar bosituasjon for nærpersonen. Det er eksempler på omorganisering, flytting og forsøk på institusjonalisering som oppleves vanskelig for de det gjelder. Folk vil ikke ha det! Vi trenger forutsigbarhet, og vi ønsker det langt inn i både deres og vår alderdom.

Så hva nå?

For en mangfoldig gruppe må det være variasjon i løsningene. Fortsatt er det flest som leier av Oslo kommune, eller bor i en bolig som kommunen har kontrakt med. Derfor må antallet leieobjekter tilpasset gruppen opp. Vi vet at det kommer nye anskaffelser og rammeavtaler med økt kapasitet. Men vil det sørge for sikkerheten og forutsigbarheten over tid? Vi trenger også flere prosjekter i kommunal regi, men her er det dessverre ingen planer for vår gruppe.

Vi må utfordre kommunen til å ta på seg prosjektansvar for boligprosjekter slik at vi får tilgang til hele «tilskudds-pakka» fra Husbanken. Det nye Høyre/Venstre-byrådet har i Hammersborgerklæringen skrevet at byrådet vil samarbeide med pårørende, private og Husbanken for å skaffe varige tilrettelagte boliger til mennesker med funksjonsnedsettelse. Da må vi minne dem på at de ressursene må inn i kommunebudsjettet.

Vi må dessverre innse at vi er «milevis» fra intensjonen i CRPDs art. 19. NFU Oslo vil fortsette fokuset på en variasjon av gode trygge boformer for våre i byen, gjennom alle råd og utvalg vi sitter i. ■

BOKTIPS

Ny bok fra Husbanken

I 2009 lagde NFU og Husbanken en bok sammen, kalt «Veien fram til egen bolig». Nå har Husbanken kommet med en oppdatert utgave.

Vårt mål er at mennesker med utviklingshemning på samme måte som andre norske innbyggere skal kunne bo trygt i sitt eget hjem. Når 80 prosent av oss eier vår egen bolig er det lite tilfredsstillende at bare 25 prosent av voksne med utviklingshemning gjør det.

Boken er et fint verktøy for alle de som ønsker råd og veiledning før man bestemmer seg for hvordan man vil bo. Boken er laget for de som har en utviklingshemning, pårørende, verger og medhjelpere.

I boken får man stifte bekjentskap med syv ulike mennesker, i ulike deler av landet, som alle har skaffet seg egen bolig. For noen har veien vært kronglete, men alle eksemplene har resultert i noe som beboer og foreldre opplever som en god bosituasjon. Eksemplene er valgt for å vise variasjon og erfaringer med ulike løsninger.

Mer informasjon på Husbankens sider:
www.husbanken.no/person/boliger-til-personer-med-utviklingshemning/

Ny sesong av «Cammo»

AV: NRK

Cammo og Kamilla opplever stor suksess som influencer-duo. Men etter et uventet brev endrer alt seg. Ny sesong av «Cammo» sendes nå!

Over 700 000 så første sesong av dramakomedien «Cammo». Serien handler om influenseren Cammo, som går konkurs og må ta på seg jobben som støttekontakt for Kamilla med Downs syndrom.

Når sesong 2 begynner har Cammo og Kamilla blitt et suksessfullt influencer-par. Med selveste David Eriksen som manager er de klare for å ta over verden med konseptet «Downs is the new Black».

Alt snus på hodet når Cammo får et uventet brev fra sin far. Den plutselige kontakten med faren trekker Cammo og Kamilla i hver sin retning. Mens Cammo vil rebrande og skape noe stort og smart, er Kamilla mer opptatt av å omfavne sin nye tilværelse som kjendis med alt det innebærer av spons, party og dickpics.

I en verden full av falske nyheter, retusjerte bilder og nye relasjoner blir vennskapet satt på prøve. Hvor langt vekk fra seg selv er man villig til å gå for å bli akseptert av de man ser opp til? Hva er ekte, hva er fake og er det egentlig noen som ønsker å vite det?

Internasjonal anerkjennelse

Serien om Cammo og Kamilla har fått internasjonal anerkjennelse. I mars ble det kjent at fem land har kjøpt rettigheter til å produsere lokale nyinnspillinger av serien.

I høst vant «Cammo» en internasjonal hederspris på Seoul International Drama Awards i Sør-Korea. Serien ble også nominert til beste utenlandske kortformat-serie på Festival de la Fiction i Frankrike.

CAMMO ble en suksess for NRK. Serien er solgt til utlandet, og nå går sesong to på TV.

DignaCare

Økt aktivitet og inkludering

DignaCare er en fleksibel sensor som festes enkelt på utsiden av inkontinensprodukter. Sensoren varsler om behovet for skift av inkontinensprodukt via en brukervennlig app.

Bofellesskap i Fredrikstad kommune deler:

«Den store nytten ved bruk av bleiesensor ser vi hos de brukerne som er aktive på dagtid. Ansatte sier at brukerne opplever større frihet til å delta på aktiviteter utenfor bolig. De kan være med på lengre turer og aktiviteter, og de slipper å reise hjem for unødige bleieskift»

Les mer:

www.dignacare.com

Med assistanse fra Mio kan jeg...

Med personlig assistanse fra Mio åpnes en helt ny verden for meg. Jeg kan gjøre så mye av det jeg drømmer om, på lik linje med andre barn på min alder. Jeg har muligheten til å utforske, oppleve og delta på en måte mange rundt meg i utgangspunktet kanskje ikke trodde var mulig for en gutt med mitt assistansebehov.

Takket være assistentene mine kan jeg være med på alle de morsomme aktivitetene vennene mine er med på. Jeg kan dra på kino, være med på turer, og være med i bursdag hos kompiser. Dette styrker følelsen av tilhørighet. Å kunne ta del i disse opplevelsene gjør meg glad og gir meg muligheten til å skape fantastiske minner.

Med assistanse kan jeg være en aktiv deltaker på skolen, både faglig og sosialt. Assistansen gir meg fleksibiliteten som skal til for å skape en balanse mellom skole og utforskning av andre interesser. Med assistanse kan jeg være med på ting som hjelper meg å vokse som person, og jeg får nye opplevelser og tilegner meg nye ferdigheter.

Jeg ønsker å være en del av samfunnet rundt meg på samme måte som alle andre barn. Assistanse gjør det mulig for meg å delta, snakke om ting jeg brenner for og være med å påvirke ting som betyr mye for meg. Det er flott å bli hørt og å kunne påvirke det som skjer, enten det er hjemme eller der ute i verden.

Mio gir meg friheten til å forme livet mitt slik *jeg* ønsker. Å ha en funksjonsnedsettelse kan by på utfordringer, men assistansen min gjør at jeg kan leve et liv så likt mine jevnaldrende som mulig. Jeg får virkelig sjansen til å følge interessene mine uten å føle meg hindret av funksjonsnedsettelsen min.

Jeg håper at flere får sjansen til å oppleve den friheten som personlig assistanse har gitt meg. Det handler ikke bare om assistansen i seg selv, men om å kunne leve sitt eget liv – et liv uten begrensninger. Med assistanse fra Mio kan jeg det.

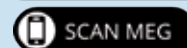

MIO
BPA

Mio BPA er en av Norges største leverandører av brukerstyrt personlig assistanse. Vi leverer et bredt spekter av tjenester til personer med både fysiske og kognitive funksjonsnedsettelse i mer enn 130 norske kommuner over hele landet, og har erfaring med BPA både til barn, ungdom, voksne og eldre.

Vil du vite mer?
Ring oss på 40 05 40 07,
eller besøk oss på mio.no/bpa

Språk for alle

Tenk deg at du våkner en morgen - og ingen forstår hva du sier. Du prøve å snakke høyt, sakte, tydelig og fort. Men du blir ikke forstått. Du prøver litt engelsk, du veiver med armene og himler med øynene, men det er akkurat som andre mennesker ikke ser deg heller.

AV: Aina Ask og Karen Synnes

”

Alle mennesker har rett til å lære, bruke og utvikle språk

Irene Johannsson, grunnlegger av Karlstadmodellen. (Foto: Privat)

Denne teksten handler om ASK. Forkortelsen står for alternativ og supplerende kommunikasjon. Teksten handler om hvordan samfunnet hindrer menneskers språkutvikling og kommunikasjon og hvordan dette er en barriere for deltakelse og et stort demokratisk problem.

Tre grunnleggende prinsipper med ASK:

1. Alle mennesker har språk. Vi mennesker er kommunikasjon og kommuniserer både med det vi gjør – og det vi ikke gjør.
2. Alle mennesker har en stemme. På NFU-konferansen i mars 2024 sa filosof Einar Øverenget at alle mennesker har 100 prosent egen verdi. Det betyr at alle mennesker er 100 prosent verdt å lytte til.
3. ASK er språk. ASK er språk på linje bokmål, nynorsk, tegnspråk, samisk, kvensk, engelsk og alle andre kjente språk.

Konvensjonen om funksjonshemmedes rettigheter (CRPD) slår fast at alle mennesker har rett til språk, at ASK er språk og at det er nødvendig at omgivelsene har kompetanse i den ASK – formen personen snakker.

Også lovverket vårt slår fast retten til opplæring i og med ASK både i gjeldende opplæringslov og i den som trer i kraft i august 2024. Den nye loven styrker voksnes rettigheter til opplæring i ASK.

Irene Johannsson er grunnlegger av Karlstadmodellen som er en modell for å styrke språkutvikling, sier: Alle mennesker har rett til å lære, bruke og utvikle språk. Mennesker trenger å lære språk, og når talespråket ikke kommer i det typiske tempoet, må omgivelsene teste ut andre former for ikke verbal / vokal kommunikasjon for eksempel tegn til tale, symboler og skrift. Det er et rikt utvalg av systemer og hjelpemidler for å utvikle alternativ og supplerende kommunikasjon. ASK kan være hjulpet eller ikke – hjulpet. Er språket

hjulpet betyr det at språket er avhengig av et kommunikasjonshjelpemiddel for å komme til uttrykk. Et kommunikasjonshjelpemiddel kan være en tematavle eller en kommunikasjonsbok med grafiske symboler, en elektronisk talemaskin eller materielle symboler. I en elektronisk kommunikasjonsløsning kan man benytte både grafiske symboler og skrift for å kommunisere.

Eksempler på ASK som er hjulpet kan være

- Grafiske symboler på tematavler eller i kommunikasjonsbok
- Talebokser
- Alfabettavler
- Skrive i bok/på tavle
- Apper /talemaskin med symboler eller skrift

Ikke-hjulpet ASK er kommunikasjon uten hjelpemidler. Det betyr at vi snakker med tegn som vi gjør med hender og ansikt og resten av kroppen. Oftest er tegnene hentet fra norsk tegnspråk, men det kan også utvikle seg lokale tegn symbolisere et spesifikt innhold for den som gjør tegnet. Ikke-hjulpet ASK kan være gester og det kan også være å vise for eksempel uro eller sinne med hele seg.

Et lite tips kan være – uavhengig om personen har en hjulpet kommunikasjonsform eller en ikke-hjulpet kommunikasjonsform, å lære seg å uttrykke alfabetet og å lære seg å lese og skrive. Da er du ikke avhengig av noen tilrettelegger med nye symboler eller at du kan alle tegn. Kan du alfabetet, kan du si hva du vil.

Å støtte en person i språkutviklingen kan være omfattende prosess. I Karlstadmodellen jobbes det etter nettverksmodellen, og Statped anbefaler å etablere et lag rundt personen med språkvansker. De fleste mennesker er sosiale. Vi trenger å kommunisere og vi trenger å snakke sammen. Vi trenger et felles språk! →

APPER / TALEMASKIN

er eksempler på hjulpet ASK.
(Foto: Tobii Dynavox)

Språk er i stadig utvikling. Ungdommer snakker på en annen måte enn barn. Både ordforråd og stil endres med alder og på ulike arenaer. Det betyr at språktrening er en kontinuerlig prosess og vi utvikler språket gjennom hele livet. En tenåring trenger et annet ordforråd enn et barn, og vi trenger å kunne variere språkbruk etter hvor vi er. Språket er forskjellig på en fotballkamp og på jobb.

Vi gjør mange forskjellige handlinger gjennom språket. Vi ber om det vi trenger, forteller hva vi drømmer om og tuller og fleiper og mye mer. Gjennom språket viser vi hvem vi er. Språket er i bruk hele døgnet og hele uken. Språket former og strukturer tankene våre og vi bruker språket for å uttrykke det vi tenker. Språket er et verktøy for læring og gjennom språket viser vi hva vi kan. Språk gir mulighet til kommunikasjon og samhandling. Vi bruker språk når vi er sammen med andre, når vi blir kjent og når vi tar vare på vennskap.

ASK er språk og kan snakkes og brukes på samme måte som andre språk. Det krever at ASK er tilpasset behovet til ASK-taleren og at ASK er tilgjengelig i alle situasjoner det brukes språk. Det er ikke personen som snakker ASK som alene har ansvar for å få til god kommunikasjon.

CRPD understreker tjenesteyternes ansvar for at grunnleggende rettigheter skal bli oppfylt. Tjenesteytere er folk på jobb i barnehage, skole, bolig, bibliotek, apotek, kommuneadministrasjon og politikere.

Mange av NFUs medlemmer forteller at barnehager har gode program og strukturer for språktrening og utvikling av gode språkmiljø, men noen forteller også om at barnet som snakker ASK er avhengig av en enkelt ansatt. Dette er sårbart og gir få muligheter for kommunikasjon gjennom dagen. Noen ganger ser vi at det snakkes ASK i strukturerte språktreningssituasjoner, men mindre i spontane

kommunikasjonssituasjoner i løpet av dagen. Noen opplever at ASK-hjelpemiddelet blir liggende på skolen og ikke følger med barnet hjem etter skoledagen. Det kan se ut som at jo eldre barna blir, jo mer tilfeldig blir tilgangen til et godt språkmiljø. Noen forteller at ASK er helt fraværende når ASK-taleren flytter hjemmefra og bor for seg selv. Det er grunn til bekymring for språkmiljøene rundt barn, unge, voksne. Mange mennesker får ikke den nødvendige opplæringen i ASK, mange har få samtalepartnere og mangler et utviklende språkmiljø. Dette kan tyde på lave forventninger til noens menneskers selvbestemmelse og deltakelse i samfunnet.

CRPD vektlegger samfunnets ansvar for å sikre at personer med nedsatt funksjonsevne har tilgang til kommunikasjon og informasjon på lik linje med andre. Det betyr at samfunnet må legge tilrette for ulike språkbehov og kommunikasjonsformer. Samfunnet er deg og meg. Vi kan alle være en samtalepartner. Alle kan bidra til et styrkende språkmiljø. Å lære et språk krever at gode språkmodeller. Den som lærer å peke-prate eller å snakke tegn-til-tale trenger å se hvordan det gjøres i et språkmiljø der symboler er like selvfølgelig som tale.

Vi kan ikke lengre akseptere at noen mennesker ikke får lære, bruke og utvikle språk. Vi kan lære oss nye språk og språkformer, vi kan utforske ulike hjelpemiddel og passe på at alle får den ASK-formen som passer. Hjelpemidlene er mange, og kompetansen er stor i fagmiljøene og hos NAV hjelpemiddelsentral. Du og jeg kan gjennomføre strukturert og kontinuerlig språktrening for den som trenger det og gjengen rundt.

I et ekte demokrati kommer alle stemmer frem. Det er nødvendig for at vi skal leve sammen i et samfunn som er godt for alle. ■

Prima
Assistanse

Vi kaller ofte BPA for et frigjøringsverktøy fordi det er du som bestemmer hvem, hvor og hvordan assistansen skal brukes.

Med landsdekkende lokalkontorer er vi der du er. Hos oss får du bistand til å søke, veiledning og oppfølging - gratis og uforpliktende.

Ta kontakt med oss i dag og få den hjelpen du fortjener.

Tlf. 22 150 100
prima-assistanse.no

Politisk påvirkning på agendaen

NFU har denne våren vært på en rundreise til ulike departementer for å løfte viktige saker. – Muligheten til å sette seg ned rundt et bord sammen og snakke om utfordringene vi står ovenfor er viktig for oss, sier forbundsleder Tom Tvedt.

TEKST OG FOTO: Niclas Tokerud

Kunnskapsdepartementet, Justisdepartementet, Barne- og familiedepartementet og Arbeids- og inkluderingsdepartementet har alle fått besøk av NFU-representanter. På agendaen står blant annet CRPD, vergemål, passloven, arbeidsinkludering og tilleggstimer til alternativt supplerende kommunikasjon (ASK).

Vergemål

NFU har fra 2013 reagert på både lovens innhold og hvordan loven praktiseres. Vi har bistått i en rekke klagesaker, og hatt mange møter med Justisdepartement og Statens Sivilrettsforvaltning (SRF) for å påpeke dette. Derfor tok vi igjen opp vergemål da vi møtte statssekretær Even Eriksen (Ap) til en samtale i mars. Temaet ble også behørig drøftet med Barne- og familieminister Kjersti Toppe (Sp) i februar.

NFU var spente på om departementet kunne si noe mer om arbeidet som gjøres med oppfølging av vergemålsloven.

– Det er et pågående arbeid, det er en utredningsinstruks, og vi jobber med nye mulige endringer. Det må gjennom den mølla det må gjennom, og når vi i mellomtiden har fått ekspertutvalget, bruker vi selvsagt tid på å vurdere de tingene de har vurdert. Vergemålsloven dekker et bredt område i samspill med mye annen lovgivning. Mandatet til gjennomgangen er

også hvordan vi forholder oss til andre deler av lowerket. Det er en prioritetsak i lovavdelingen, var svaret fra departementet.

Foruten bestemmelsen om fratagelse av rettslig handleevne, mener vi dagens vergemålslov ikke er egnet til å fremme selvbestemmelse, likestilling og ikke diskriminering. Dette er noe NFU har fremmet, uavhengig av inkorporering av CRPD eller ei. Vi har til en viss grad fått medhold i dette og lovarbeid er på gang for å få noen endringer. Vi mener dette ikke er nok og vil ønske at man ender opp med å skrote vergemålsloven i dagens form og får på plass en beslutningsstøtte lov.

Tilleggstimer ASK

Det å bli forstått, kunne uttrykke seg og ta egne valg er helt grunnleggende for hvordan vi utvikler oss som mennesker og hvordan livet blir. Det er også en menneskerett, slik FN-konvensjonen om rettigheter til mennesker med nedsatt funksjonsevne slår fast.

Elever med blindhet og sterkt svaksynthet, har en rett til tilleggstimer til opplæring i kompenserende ferdigheter som punktskrift, mobilitet og tekniske hjelpemidler. Tilleggstimene har blitt gitt med bakgrunn i at opplæringsbehovet er avgrenset til spesialiserte fagområde som et fåtall av elevene har behov for.

KJERSTI TOPPE tok imot forbundsleder Tom Tvedt og generalsekretær Hedvig Ekberg.

JURIDISK RÅDGIVER Arnhild Voll Eek ga SAFO sine innspill til ny stortingsmelding om Arbeidsmarkeds- politikk. Her med statssekretær Per Olav Hopsø.

Det er flere likhetstrekk mellom elevgruppene som har behov for opplæring i punktskrift og for elever med behov for ASK. Begge grupper har behov for opplæring i spesialiserte kommunikasjonsformer og ofte involverer kommunikasjonen bruk av kommunikasjonsmiddel. ASK er først og fremst avgjørende for at elevene skal kunne kommunisere og for å utvikle seg, både sosialt og faglig. Elevene må lære språk for å forstå og uttrykke seg, men også for å kunne lære. En skole som har kompetanse og kunnskap om hvordan skape et alternativt språkmiljø, der elevene med behov for ASK kan lære, delta og utnytte sitt læringspotensial, er vesentlig.

I møte med statssekretær Sindre Lysø gjorde NFU det igjen klart at man forventet at regjeringen på egnet måte sørger for at elever med behov for alternativt supplerende kommunikasjon får sin undervisning i ASK som tilleggstimer, slik at elevene kan delta på lik linje som sine medelever i den ordinære opplæringen.

Innspillsmøte til ny stortingsmelding

Juridisk rådgiver i NFU, Arnhild Voll Eek deltok på vegne av SAFO i innspillsmøte til ny stortingsmelding om arbeidsmarkedspolitikk.

- Mange opplever etter endt skolegang at de uberettiget møtes av NAV med ikke-eksisterende forventninger med hensyn til arbeidsevne. Flesteparten av unge med utviklingshemning får vedtak om uføretrygd nærmest i 18-årgave. At personer uføretrygdes helt uten noen form for arbeidsavklaring er klart problematisk, sa hun i møtet.

Alle skal kunne få en arbeidsevnevurdering, nasjonalt mål om at funksjonshindrede arbeidssøkere skal utgjøre sju prosent av nyansettelser i offentlig sektor, statlig tilskuddsordning for å gi tilskudd til å bygge om arbeidsplasser til universelt utformet standard, utvidelse av ordningen funksjonsassistanse og en økning til 1000 nye VTA-plasser årlig var hovedgrepene som ble spilt inn.

Vi skal bli hørt og sett

- For oss er det viktig å ha god kontakt med de som sitter og skal ta avgjørelsene. Vi er en interesseorganisasjon som vies for lite interesse, men vi skal stå på hver dag for at vi skal bli hørt og sett i de sakene som angår våre medlemmer, sier forbundslederen.

”

Det er få personer med utviklingshemning som har ledende verv i organisasjoner

Hvordan bygge inkluderende organisasjoner?

AV: Mari Hagen

FN-konvensjonen for funksjonshemmedes rettigheter (CRPD) sier at personer med nedsatt funksjonsevne har rett til å delta i organisasjonslivet på linje med alle mennesker i samfunnet. Likevel er det fortsatt sjelden at personer med utviklingshemning deltar aktivt i å drive organisasjoner, med unntak av deres egne interesseorganisasjoner. Nå er det laget retningslinjer som kan gjøre det enklere for alle organisasjoner å bli mer inkluderende.

INCLUSION INTERNATIONAL peker på viktigheten av å la mennesker med funksjonsnedsettelse representere seg selv, bli hørt og respektert, slik som Erfaringsutvalget.

Det kan være mange grunner til at personer med utviklingshemning ikke får mulighet til å være med og drive organisasjoner. Mange tillitsvalgte og ansatte kan være usikre på hvordan de kan inkludere personer med funksjonsnedsettelse på en god og respektfull måte. Kanskje ønsker ikke personer med utviklingshemning å delta heller, etter å ha opplevd at organisasjonene ikke er interessert i å tilrettelegge arbeidet sitt.

Når mennesker med utviklingshemning ikke er med og driver organisasjoner, er resultatet at deres perspektiver og erfaringer ikke blir tatt med i organisasjonens arbeid. Da blir organisasjonens mål og arbeidsmåter mindre inkluderende, og personer med utviklingshemning føler seg mindre verdsatt og deltakende i samfunnet.

Dette ønsker vår globale paraplyorganisasjon, Inclusion International, å gjøre noe med. De har sammen med Down Syndrome International laget en nettside med retningslinjer som alle organisasjoner kan bruke. Retningslinjene er på lettest engelsk og du finner

dem på www.listenincluderespect.com. Inclusion International har jobbet fram retningslinjene over flere år, og i løpet av prosessen har de samlet inn innspill fra over 1500 personer med utviklingshemning i over 100 land.

Kort og tydelig kommunikasjon

En stor barriere for inkludering kan være måten organisasjonen kommuniserer på. Mange organisasjoner bruker epost og nettsider med lange og tunge tekster, og med forkortelser og interne begreper som det kan være vanskelig å forstå. Alle i organisasjonen kan ha nytte av at kommunikasjonen er kort og tydelig, så dette er det fint for organisasjonen å få beskjed om! Det er også viktig å snakke direkte til personen selv, og ikke til ledsager. Organisasjonen bør også diskutere hvilke ord man bruker for å beskrive personer med funksjonsnedsettelse med respekt. →

Mange føler seg utenfor under møter i organisasjonen. Andre medlemmer snakker ofte fort og lenge, og bruker ukjente ord og begreper. Møtereglene kan føles vanskelige å forstå. Når møtene holdes digitalt kan det være utfordrende å skjønne hvordan man skal komme seg inn i møtet, skru på kameraet og bruke mikrofonen. Det er viktig at personer med utviklingshemning får tid til å forberede seg før møtet, få vite hva møtet skal handle om og hvordan møtet kommer til å foregå. Organisasjonen bør finne ut hvilke behov deltakerne har, slik at møtet kan gjennomføres på en måte som er tilgjengelig for alle.

Symboler fremfor reel makt

Det er få personer med utviklingshemning som har ledende verv i organisasjoner. Det gjør at de sjeldnere får være med på å ta viktige avgjørelser og styre organisasjonen i den retningen de ønsker. Der hvor utviklingshemmede har verv, får de ikke alltid den opplæringen og veiledningen de trenger. Da får de ikke reell makt, men blir brukt som symboler for at organisasjonen skal vise hvor representative de er. Organisasjoner må aktivt rekruttere personer med utviklingshemning til ledende roller, og bruke tid på å gi dem erfaring og utfordringer i rollen.

NFU oppfordrer alle personer med utviklingshemning til å delta aktivt i alle organisasjoner de ønsker å være med i. Det kan for eksempel være interesseorganisasjoner, politiske partier, idrettsbevegelsen, kulturelle eller religiøse organisasjoner. Hvis du blir møtt med mangel på forståelse, interesse eller tilrettelegging kan du vise organisasjonen nettsiden www.listenincluderespect.com. Be om at organisasjonen blir mer tilgjengelig for deg, slik at du kan delta på lik linje med alle andre! ■

Inclusion International's åtte prinsipper for inkluderende organisasjoner

1. De tror på inkludering og mener at absolutt alle mennesker kan delta på en meningsfylt måte!
2. De skaper muligheter for at personer med funksjonsnedsettelse får representere seg selv, bli hørt og respektert.
3. De skaper seg forståelse og bygger kunnskap, i stedet for å la stereotypier og fordommer vokse.
4. De kommuniserer på en måte som er tilgjengelig for alle.
5. De lytter til personer med funksjonsnedsettelse og jobber aktivt for å fjerne barrierer i organisasjonen.
6. De forstår at inkludering er en prosess, og inkluderer personer med funksjonsnedsettelse i alle steg av prosessen.
7. De bruker FN-konvensjonen for funksjonshemmedes rettigheter (CRPD) som et viktig grunnlag for organisasjonen.
8. De forstår at ingen organisasjoner er perfekte med én gang, og at ting tar tid, men at de har et ansvar for å endre måten de jobber på.

Utlysningstekst for midler fra Trond Bjerknes m.fl. fond

Overordnet målsetting

Trond Bjerknes stiftelsens har som visjon; et likestilt samfunn for alle. Utdeling av midler skal skje i tråd med denne visjonen. Vi skal sammen skape gode liv for mennesker med utviklingshemning.

Gode tiltak for mennesker med utviklingshemning kan være:

- Gode fritidstilbud
- Møteplasser som har som formål å skape inkludering
- Mulighet for å kunne delta på kulturtilbud
- Få mulighet til å delta i et organisasjonsliv

Tildelingskriterier

1. De utdelte midlene skal gå til aktiviteter der personer med utviklingshemning bidrar aktivt, som hovedregel i NFU sitt arbeid.
2. Det kan søkes om midler til prosjekter som skal strekke seg over flere år. Start og slutt dato skal da angis.
3. Prosjektet skal fortrinnsvis være langsiktig. Det vil si at prosjektet skal ha som målsetting å skape vekst og ringvirkninger i organisasjonen.
4. Det må rapporteres årlig for de tildelte midlene, og slutt-rapport må sendes senest 2 måneder etter prosjektets slutt.
5. Midlene er ikke tenkt å gå til dekning av administrasjons-kostnader.
6. Prosjektene skal fortrinnsvis ha flere finansieringskilder. Disse skal synliggjøres i et prosjektbudsjett.
7. Prosjektene bør fortrinnsvis komme flere til gode.
8. Prosjekter som innebærer egeninnsats og støtte fra andre bidragsytere, vil bli prioritert.
9. Det må legges ved skriftlig søknad med prosjektbeskrivelse og budsjett.
10. Det er ingen fast søknadsdato. Søknader vil bli behandlet fortløpende.

Søknader kan sendes til forretningsfører Heidi på heidi@nfunorge.org

For Trond Bjerknes og Margit Jacobsens Fond m.fl,
Helene Holand, styreleder

www.camphill.no

LANDSBYENE MED Plass for alle

Camphill-landsbyene er integrerte levetilbud hvor mennesker med ulike behov for bistand lever side om side med omsorgspersoner i en levende og aktiv landsby.

Her er alle sysselsatt med fellesskapets mange oppgaver; håndverk, jordbruk, matlaging og hushold. Det legges vekt på nærhet til natur og mennesker, og opplæringen i dagliglivets mange gjøremål gir verdifull erfaring videre. Samtidig dekker arbeidet reelle behov i landsbyen.

Livet i fellesskap, arbeid, hverdag og fest danner grunnlag for et spennende og utfordrende miljø. I landsbyene pleies også et variert kulturliv med teater, sang, musikk, høytidsfeiring og utflukter.

Nye medarbeidere tilbys introduksjonskurs i landsbylivet og antroposofi, samt fireårig deltids Bachelor-utdanning i helsepedagogikk og sosialterapi.

Camphill Norge består av landsbyene Hogganvik, Jøssåsen, Rotvoll, Solborg, Vidaråsen og Vallersund Gård. I Vallersund ligger også FRAMskolen som er et folkehøyskolelignende tilbud for deg mellom 18 og 25 år som lever med utviklingshemning.

Vi ønsker deg velkommen til landsbyene!

CAMPBILL LANDSBYSTIFTELSE
Malvikvegen 1333, 7550 Hommelvik
Telefon 73 97 84 60
Epost: sekretariat@camphill.no
www.camphill.no

Camphill
NORGE

VISSTE DU AT

Vergemål – et frivillig hjelpetiltak

Vi kan oppleve at vi selv – eller noen som står oss nær – ikke er i stand til å ivareta egne interesser. Det kan være flere årsaker. De kan være økonomiske. De kan være personlige. I slike situasjoner kan det bli oppnevnt en verge. En verge kan utføre oppgaver og gjøremål som er nødvendige for å opprettholde ulike forpliktelser i samfunnet.

AV: Tor Omar Heyerdahl Nyquist, Advokatfirmaet Lippestad AS

Et vergemål er et frivillig hjelpetiltak, opprettet og tildelt av Statsforvalteren. Hjelpetiltaket skal tilpasses ønskene og behovene til personen som har behov for støtte, og skal aldri være mer omfattende enn nødvendig.

En verge skal bistå i arbeidet med å oppfylle rettigheter og plikter. Det kan for eksempel gjelde råd og veiledning ved avtaleinngåelser og søknadsprosesser, eller om det handler om håndtering av økonomi og ulike økonomiske forpliktelser. Siktemålet er å ivareta interessene til den som ikke kan handle på egen hånd, og hjelpen skal gis med respekt for den enkeltes personens integritet. Vergemål avgrenses mot praktisk bistand og pleie.

For å tydeliggjøre at et alminnelig vergemål er et frivillig støttetiltak og at enhver har rett til å ta beslutninger i eget liv, ble det i 2023 vedtatt flere endringer i vergemålsloven (vgml.). Endringene trådte i kraft 01.04.2023 og omhandlet blant annet vgml. §§ 20 og 29. Disse bestemmelsene regulerer vilkårene for opprettelsen av et vergemål og opphør av vervet som verge. Lovendringene var en del av arbeide for å sikre at norske lover og regler er i tråd med FNs konvensjon for mennesker med nedsatt funksjonsevne (CRPD).

Før lovendringen i april 2023 ga § 20 uttrykk for at det forelå adgang til såkalt «tvunget vergemål».

Bakgrunnen var bestemmelsens utforming, hvor det i annet ledd første punktum sto skrevet at et skriftlig samtykke, fra den som settes under vergemål, ikke var nødvendig i opprettelsen av vergemålet dersom personen det gjaldt, var ute av stand til å forstå hva et samtykke innebærer. Så lenge bestemmelsens øvrige krav var oppfylt, ble det antatt at et vergemål da kunne iverksettes, til tross for manglende samtykke fra personen vergemålet gjaldt.

Men paragraf 20 har aldri hatt som hensikt å hjemle tvunget vergemål. Dette ble presisert i lovavdelingens uttalelse av 20.03.2018, og fremgår i tillegg av dagens endrede bestemmelse. Slik dagens § 20 er utformet, er alminnelig vergemål utvilsomt en frivillig støtteordning. Det kan ikke opprettes dersom personen det gjelder selv ikke ønsker det.

Vergemål kan kun iverksettes dersom personen det gjelder, er forhindret fra å ivareta egne interesser på grunn av sykdom, skade eller funksjonsnedsettelse. Videre skal det foreligge et skriftlig samtykke til opprettelsen av vergemålet, dets omfang og hvem som skal være verge. I situasjoner der personen ikke er i stand til å danne eller formidle sine ønsker, fremgår det av dagens § 20 at man må legge til grunn den beste tolkningen av personens vilje og preferanser når en skal avgjøre om vergemål skal opprettes.

I denne tolkningen skal man legge vekt på hva personen gir uttrykk for, personens verdier, livssyn, tidligere ønsker og oppfatninger, personens forståelse og hvordan noen som har hatt varig kontakt med personen, tolker personens vilje og preferanser. Hva som objektivt sett anses å være i vedkommendes «beste interesse» er av den grunn ubetydelig.

Det vi nå har snakket om gjelder i alle tilfeller hvor man ikke er fratatt den rettslige handleevnen ved dom. Dette gjelder svært få.

Om opphør eller bytte av vergemål

Også vgml. § 29, som regulerer opphør av vervet som verge, ble språklig revidert i 2023. Etter § 29 annet ledd første setning kan statsforvalteren, etter begjæring fra vedkommende selv eller pårørende, oppheve oppnevningen av vergen. Hvorvidt personen trenger bistand til å fremsette begjæringen, må vurderes konkret på grunnlag av den enkeltes situasjon og forutsetninger.

Pårørende kan fremsette begjæring om opphør, forutsatt at begjæringen er i samsvar med personens ønsker eller den beste tolkningen av personens ønsker. Før lovendringen var vurderingstemaet hvorvidt fratagelsen av vergen ville være til det beste for den som satt under vergemål. Den endrede bestemmelsen bidrar så til å sikre gjennomføringen av vergemål som et frivillig støttetiltak. Samtidig styrker den pårørendes rett til å bistå og bidra til tilrettelegging av vergemålet. En beslutning om endring eller opphør av vergemål, eller avslag på slik begjæring, skal regnes som et enkeltvedtak og kan påklages.

Slik bytter man verge

Av ulike årsaker kan den som er satt under vergemål inneha et ønske om å bytte verge. Vergen kan også kreve å bli løst fra oppdraget. I slike situasjoner kan, og skal, Statsforvalteren oppheve vervet til daværende verge og samtidig oppnevne ny etter hovedpersonens eget ønske.

Oppdraget som oppnevnt verge er, i likhet med vergemålet, basert på frivillighet, både for nærstående, alminnelige og faste verger. Som følge av forutsetningen om frivillighet, kan en verge med rimelig varsel kreve å bli løst fra oppdraget uten å oppgi noen grunn. Som nevnt skal det da oppnevnes ny verge. Oppnevningen

skal skje i tråd med kravene i vgml. § 20 og de alminnelige reglene for oppnevning av verger i vergemålsloven kapittel 5.

Det samme gjelder i de tilfellene der personen selv ønsker å bytte verge. Det følger av forarbeidene til vgml. § 29, Prop. 141 L (2021-2022), at:

Om personen har sin beslutningskompetanse i behold, og oppnevningen hviler på personens samtykke, skal oppnevningen oppheves med øyeblikkelig virkning dersom personen tilbakekaller sitt samtykke til oppnevningen. Opphevingen skjer med virkning fremover i tid.

Det vesentlige i denne sammenheng er derfor; dersom personens vilje er å bytte verge, skal det nåværende vergeoppdraget oppheves øyeblikkelig. Ny verge skal oppnevnes i tråd med ønsket til den som er satt under vergemål – så fremt den aktuelle personen er egnet for det aktuelle vergeoppdraget. Denne vurderingen foretas etter vgml. § 28.

Hvem kan være verge?

For at en person skal bli oppnevnt som verge kreves det at den kommende vergen er

- «egnet» for vervet
- samtykker til oppnevningen
- ikke selv er under vergemål
- har godandel. Faste verger og verger som ikke er nærstående skal fremlegge politiattest

Statsforvalteren er ansvarlig for opplæring og ser til at vergeoppdraget utføres forsvarlig.

Nærstående verge

Ektefelle eller samboer kan bli oppnevnt som verge. Kravet er da at Statsforvalteren ikke anser oppnevningen som problematisk. Dersom den som har behov for verge har barn med andre enn sin ektefelle / samboer (særkullsbarn), skal disse om mulig høres. Ektefelle eller samboer bør ikke oppnevnes dersom noen av særkullsbarna er uenige i oppnevningen. Dersom det er uenighet i familien, kan Statsforvalteren i stedet oppnevne en utenforstående (fast) verge. Det er et krav at oppnevningen av en fast verge anses å være til det beste for personen det opprettes vergemål for.

Får ikke nødvendig bistand til å leve selvstendige liv

Det har vært et politisk mål helt siden ansvarsreformen på 90-tallet, at mennesker med utviklingshemning skal kunne leve selvstendige liv og være en del av samfunnet på lik linje med andre.

AV: Alette Reinholdt

Dette blir også fastslått i konvensjonen om rettighetene til personer med nedsatt funksjonsevne (CRPD) som Norge ratifiserte i 2013. Alle mennesker har rett til et selvstendig liv, og funksjonshemmede skal få de støtte-tjenestene de trenger for å bo selvstendig og bli inkludert i samfunnet.

På tross av målsettinger og grunnleggende rettigheter, viser praksis at mennesker med utviklingshemning blir utsatt for omfattende diskriminering og brudd på sine menneskerettigheter, blant annet gjennom manglende personlig assistanse.

Et rettighetsutvalg ble nedsatt i 2014 for å utrede, analysere og foreslå tiltak for å bidra til likestilling og rettighetsoppnåelse (NOU 2016:17). Et hovedfunn i utredningen var at mennesker med utviklingshemning ikke får den hjelpen de trenger for å utøve sin selvbestemmelse og leve et selvstendig liv.

I Meld. St. 8 - Menneskerettigheter for personer med utviklingshemning (2022-2023), beskrives fire hovedutfordringer:

- Tjenestetilbudet er ikke i tilstrekkelig grad individuelt utformet og tilrettelagt for å støtte opp under den enkeltes selvbestemmelse. Tjenestene er standardiserte og styres av boform og personalsituasjonen.

- Det er for lite eller ingen brukermedvirkning når det gjelder utforming, utmåling og evaluering av tjenestetilbudet. Pårørende og verger får lite informasjon.
- Det er mangelfull kompetanse i tjenestene, tjenesteyterne har for dårlig kunnskap om de individuelle behovene og generelt gis det for lite opplæring.
- Det er behov for bedre kontroll og styring med tjenestene. Kommunene har få rutiner for å sikre at innbyggerne faktisk får de tjenestene de har rett på og at de sikrer den enkeltes behov.

Manglende personlig assistanse er en av hovedårsakene til at mennesker med utviklingshemning blir diskriminert og ikke får deltatt i sosialt- og samfunnsliv. Trenden med stadig større bofellesskap som har pågått siden begynnelsen av 2000-tallet, fører igjen til kollektive og standardiserte tjenester. Tjenestene som ytes knyttes til boform og ikke hva den enkelte har behov for. Konsekvensene er manglende selvbestemmelse, dårlig fysisk og psykisk helse og økt tvangsbruk. Ulike tilsyn av tjenester og levevilkår for personer med utviklingshemning de senere årene, viser alle at avvik og lovbrudd i tjenestene er det «normale» (avvik ligger på ca. 70-80 prosent i gjennomsnitt).

Illustrasjonsfoto: Adobe Stock

FAKSIMILE fra Budstikka desember 2023.

Tiltak for å endre situasjonen:

- Lowerket må endres. Overgangen fra Sosialdepartementet til Helse- og omsorgsdepartementet og fra en sosialtjenestelov til en helse- og omsorgstjenestelov har vridd perspektivet fra likestilling til et helsefokus. Vi må få tilbake intensjonen som lå i sosialtjenesteloven.
- Antall tjenesteytere som den enkelte forholder seg til må ned. Det må jobbes mot hele og faste stillinger. Det vil naturlig føre til bedre kontinuitet i tjenestetilbud. Alternative arbeidstidsordninger med langøkter som sikrer individuelle behov samtidig som de ansatte blir ivaretatt, bør utprøves i større grad i kommunene.
- Statsforvalterens tilsyn med kommunenes tjenesteorganisering må styrkes. Det må bli lovpålagt at vedtak om tjenester skal være individuelle og timebaserte og knyttet til hvert enkelt individ helt uavhengig av hvor man bor. Det må brukes andre metoder for timeutregning enn IPLOS, metoder som kan sikre selvbestemmelse, aktivitet og deltakelse.
- BPA må bli gjort lettere tilgjengelig for innbyggere med utviklingshemning, og må bli et reelt alternativ til avlastning i institusjon og til barneboliger.
- Kommunen må utvikle og ta i bruk bedre metoder for informasjon og brukermedvirkning. Metodene må bidra til at den enkelte på en bedre måte får bidratt til utmåling, utforming og evaluering av eget tjenestetilbud. På systemnivå må kommunene sørge for at brukerne får deltatt og sikres medvirkning i planlegging og utvikling av tjenestene.

Mangfoldsskolen – fantasifull drøm eller realistisk målsetning

En dagsaktuell diskusjon omhandler problemstillinger knyttet til dagens skolesituasjon. Vold og trusler, mobbing, arbeidsmiljø, sosialt miljø og læringsmiljø er i fokus. En inkluderende skole var målsetningen fra 1992, og i de siste 32 årene har visjonen vært et skolenorge uten spesialskoler.

AV: Janne Skei, daglig leder i SAFO

Det inkluderende samfunnet – mangfoldssamfunnet, samfunnet hvor alle er forskjellige, men alle hører hjemme i fellesskapet. Samfunnet skal romme alle, uansett individuelle ressurser og funksjonsevne. Alle har sin naturlige plass og tilhørighet.

Et inkluderende samfunn forutsetter en inkluderende skole. Trenden før 1992 var segregering. Funksjonshemmede bodde i institusjoner, gikk på egne skoler og hadde egne arbeidsplasser. Vinden snudde og fra høsten 1992 skulle spesialskolene bort. Alle skulle inkluderes og bli en del av fellesskapet.

Fantasi eller virkelighet?

Hvordan gikk det så med inkluderingen. I 1992 gikk ca 2 200 elever i 143 spesialskoler i tillegg til mellom 500 og 1 000 elever i rundt 50 alternative skoler (Utdanningsnytt). I dag er 4 300 elever knyttet til 363 skoler med faste avdelinger for spesialundervisning.

Av disse 363 skolene, er 52 skoler rene spesialskoler (Udir). Med andre ord, antall elever i spesialavdelinger, spesialskoler er ikke redusert i perioden etter 1992. Vil det si at mangfoldsskolen – skolen hvor alle inkluderes på egne premisser og får utvikle seg i tråd med egne ressurser er en fantasifull drøm – en urealistisk visjon?

En inkluderende skole - hva må til?

For å finne ut hva som skal til, må vi vite hvor vi skal. Med andre ord, vi finner ikke veien før vi vet målet. Så hva er da egentlig en inkluderende skole. Teoretisk finnes det flere måter å beskrive dette på. Inkludering kan beskrives som fellesskap, deltakelse, medvirkning og læringsutbytte (Haug, 2017) Inkludering omfatter fysisk, organisatorisk, sosial og faglig inkludering. Skolen må være universelt utformet slik at alle kan bruke bygg og omgivelser. Dette er ikke nok. Klassefellesskapet må romme alle. Læringsmiljøet og ressursene må bidra med tilrettelegging for de som sliter. Skolen må rå over nok kvalifiserte ressurser til å gi god oppfølging. Selv om alle samles i et klasserom er det inkludering først når alle elevene føler seg som en del av det sosiale og faglige fellesskapet.

Vår dagsaktuelle diskusjon - hvem skal inn og hvem skal ut?

Tilnærmingene er mange. Opplevd mobbing blant elevene, lærere som erfarer vold og trusler, elever som ikke får nødvendig tilrettelegging, adferdsvansker og manglende arbeidsro for elever, stort arbeidspress på lærere, og behov for reaksjoner mot elever som bidrar til uro og fare for medelever og undervisningspersonale.

”

Det inkluderende samfunnet – en urealistisk visjon?

Arbeidstilsynets tilsyn viser at åtte av ti skoler bryter loven. Vold topper listen av lovbrudd. Elever med adferdsproblemer er en utfordring. Det kan fremstå som en svært fristende løsning å stenge ute. «La oss flytte problemelevne, de som ikke oppfører seg, som er faglig svake, som ikke mestrer det sosiale fellesskapet til spesielle avdelinger eller spesielle skoler». Da kan vi «skjerme de normale, de som er flinke nok, og kan oppføre seg».

Verdier og menneskesyn

Menneskerettighetene slår det klart fast, at statene skal sikre et inkluderende utdanningssystem. Dette innebærer å delta i klassefellesskapet med tilgang til nødvendig tilrettelegging slik at den enkelte har mulighet til å utvikle seg i pakt med egne ressurser for å kunne oppnå mål innenfor sitt eget potensiale.

Det handler om verdier og menneskesyn, det handler om å se barnet / eleven og ta utgangspunkt i elevens individuelle ressurser. Verktøyene og holdningene må være på plass. Det er vanskelig å stå alene voksen i en klasse på 25 elever, når flere har behov for ekstra hjelp og støtte. Det er vanskelig når man ikke vet hva som skal til å for å hjelpe akkurat den eleven. Det er vanskelig når man mangler nødvendige hjelpemidler og faglige verktøy.

NRK skrev i april om Emil, «gutten det koker over for» – om hvordan han, når han blir frustrert, kan kaste flaske, bite eller utagere på andre måter. Samtidig har gutten ressurser og interesser som innebærer et potensial for utvikling mot kompetanse inn i voksenlivet.

For Emil og familien hans ble det en god prosess frem mot en bedre skolehverdag. Forskeren Mitchell legger til grunn ti faktorer som bidrar til inkluderende undervisning. En visjon om inkludering, at ledelsen følger opp, aksept i miljøet og universell utforming må være på plass. Men i tillegg må det være tilgang til tilstrekkelig med personalressurser, nødvendig kompetanse, teknologi og materielle ressurser og undervisning og planer må tilpasses. For Emil ble løsningen å finne frem til hans utfordringer og hans ressurser og så legge opp hverdagen hans med dette utgangspunktet. Vi trenger å se det enkelte barnet, den enkelte eleven, og bidra med det som er nødvendig.

Alle skal ha muligheten til å være sjef i eget liv!

JAG Assistanse AS er en ideell BPA-leverandør med spesiell kompetanse om BPA for personer med sammensatte og kognitive funksjonshemminger. Vi bygger vårt verdigrunnlag på grunnleggende menneskerettigheter, likeverd og likestilling.

JAG vil bidra til at alle mennesker kan leve sine liv fullt ut, på egne premisser.

JAG har over 25 års erfaring for deg som trenger assistert arbeidsledelse.

JAG har fokus på individualitet, kvalitet og skreddersyr din assistanse.

Ta kontakt for mer informasjon.

JAG
er som du.

JAG Assistanse AS
Telefon: 962 09 666
www.jagassistanse.no

Følg oss gjerne på Facebook og Twitter!

Sommerleir i Selbu 2024

NFU Trøndelag Fylkeslag i samarbeid med Peder Morset Folkehøgskole inviterer til sommerleir fra 5.- 10. august på Peder Morset Folkehøgskole i Selbu.

5.-10. AUGUST
Påmeldingsfrist
15. mai
Påmelding:
www.nfutrondelag.no/leir

For å delta må du være medlem av NFU. Et medlemskap er lett å ordne på NFUs hjemmeside: www.nfunorge.org

Påmelding er åpen fra onsdag 10.4.2024 kl 09.00.
Elektronisk skjema på: www.nfu.trondelag.no/leir

TEMA 2024: **Opplevelser i lag – hva kan vi gjøre sjøl?**

Selbusjøen byr på bademuligheter og det blir mulighet for utforskning av naturen i Selbu. Hvorfor dra til syden når man kan dra til Selbu? Det blir også mulighet til å bade i skolens oppvarmede innendørs basseng. Det blir ulike hobbyverksted og diskotek. Det skal også være utflukter med opplevelser utenfor skolen.

Pris er kr 5.300,- (dekker fullpensjon: Mat, aktiviteter og opphold)

Om du trenger ledsager er en - 1 - ledsager pr deltaker inkludert i deltakeravgiften. Øvrige ledsagere må betale samme pris som deltakerne.

Siste frist påmelding er satt til 15. mai. Merk at de som melder seg på tidlig har størst mulighet for å få plass.

Du skal ikke betale før du får beskjed om at du har fått plass på leiren (sendes på epost). Litt seinere får du også tilsendt program for leiren og praktisk informasjon.

Tildeling av plass og faktura blir sendt elektronisk til epost-adressen som blir oppgitt i søknaden. Det vil si at denne mottakeren må formidle tildelingen og sørge for at faktura blir betalt.

Reise til og fra leiren

Du ordner selv med reise til og fra leiren. Ved behov og etter avtale kan vi ordne med henting på Værnes flyplass eller Stjørdal togstasjon når du kommer, og likedan kjøre tilbake til Værnes eller togstasjonen på lørdag. Vi ber alle som har mulighet for egen transport til og fra leiren benytte det.

Merk: Du skal ikke betale før du får faktura fra oss.

Spørsmål kan rettes til Per Jensen tlf. 45371498, epost: ber1genser@gmail.com

Hver eneste dag står veiledere i våre ASVL bedrifter klare til å bistå de som trenger hjelp til å finne sin vei i arbeidslivet. Enten det er på en tilrettelagt arbeidsplass, eller gjennom jobb i en annen bedrift.

En av ASVLs hovedoppgaver er derfor å kjempe for at flere får en tilrettelagt arbeidsplass.

INNLANDET

Nordre Land ASVO AS

Dokken 14, 2870 Dokka

www.nlasvo.no

TRØNDELAG

Vidu AS

Meieribakken 4, 7670 Inderøy

www.vidu.no

NORDLAND

Bopro AS

Klinkerveien 1, 8006 Bodø

www.boproas.no

OSLO

Fossheim AS

Sven Oftedals vei 1, 0950 Oslo

fossheim-as.no

ROGALAND

Avanti Ryfylke AS

Jøssangv. 7, 4100 Jørpeland

www.avanti-ryfylke.no

Jæren Industripartner AS

Engelsvollvegen 264,
4353 Klepp Stasjon

www.jias.no

Ranso AS

Randbergveien 308, 4070 Randaberg

www.ranso.no

Rysteg AS

Kyrkjegata 2, 4200 Sauda

rysteg.no

Sandnes Pro-Service AS

Skippergt. 121/123, 4327 Sandnes

www.sanpro.no

Solstein AS

Bleikmyrvegen 45, 4276 Vedavågen

www.solstein.no

Uni-K AS

Kvalamarka 20, 5514 Haugesund

www.uni-k.no

TROMS OG FINNMARK

70° NordVekst AS

Industriveien 7, 9180 Skjervøy

www.70nordvekst.no

Barduprodukter AS

Industriveien 7, 9360 Bardu

www.bapro.no

Tromsø Asvo AS

Killengreens gate 7-11, 9008 Tromsø

www.tromsoasvo.no

Sandbukt AS

Sandbuktveien 16, 9050 Storsteinnes

www.sandbuktas.no/

VESTFOLD OG TELEMAR

Varanger ASVO AS

Fabrikkveien 35, 9800 Vadsø

www.varangerasvo.no

Empus AS

Bentsrudveien 5, 3083 Holmestrand

www.empus.no

Kvito AS

Dalsvegen 28, 3890 Vinje

kvito.no

VESTLAND

Smiløkka Arena AS

Smiløkka 2, 3173 Vear

www.smilokka.no

Nordnes Verksteder AS

Dalhaugene 2, 5153 Bønes

www.nordnes-verksteder.no

BUTIKK

Alle kurshefter er gratis!

Om tro og livssyn

Pengene dine

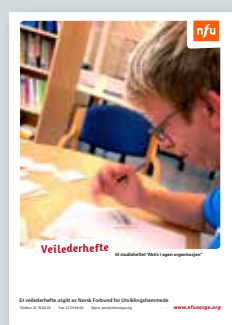
Stortingsvalg

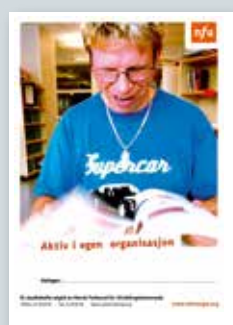
Kommunevalg

NFU - en organisasjon

Veilederhefte til «Aktiv i egen organisasjon»

Aktiv i egen organisasjon

NFUs prinsipp-program

Tillitsvalgt i organisasjonen NFU

Ledsagerhefte

Kursbevis kr 10,-

Kursmappe kr 25,-

Bøker om veien til egen bolig

kr 100,-

kr 150,-

Last ned!

Boken «Fokus på overgangen mellom ulike skoleslag» er utsolgt, men ligger klar for nedlasting på vår hjemmeside nfunorge.org/no/nettbutikk/boker/

Klistremerker
6 merker per ark kr 6,-

Vervekort, gratis

Beachflagg:
2 meter, kr 1100,-
3,9 meter, kr 1800,-

T-skjorte størrelse
M og XXL kr. 60,-

Hettejakke kr 400,-

Nytt og forbedret
handlenett kr 60,-

Handlenett kr 50,-

Pølsebag med utvendig lomme kr. 150,-

Multilue / bøff kr. 30,-

Multilue / bøff kr. 30,-

Pins kr 10,-

Refleksbånd kr. 25,-

Armbånd kr. 10,-

Penner, per stk. kr 10,-

Tallerken i porselen kr 150,-

Ja takk, Jeg bestiller (skriv antall):

- Kurshefte: Om tro og livssyn
- Kurshefte: Pengene dine
- Kurshefte: Stortingsvalg
- Kurshefte: Kommunevalg
- Kurshefte: NFU - en organisasjon
- Kurshefte: Veilederhefte til studieheftet
Aktiv i egen organisasjon
- Kurshefte: Aktiv i egen organisasjon
- Kurshefte: NFUs prinsipp-program
- Kurshefte: Tillitsvalg i organisasjonen NFU
- Kurshefte: Ledsagerhefte
- Kursbevis
- Kursmappe
- Bok: Sjef i eget hus
- Bok: Veien fram til egen bolig
- Klistremerker
- Vervekort
- Beachflagg 2 meter
- Beachflagg 3,9 meter
- Pølsebag
- T-skjorte str. M XXL
- Hettejakke str. S M L XL
- Handlenett beige
- Handlenett sort
- Tallerken
- Refleksbånd
- Armbånd
- Penn
- Pins
- Buff oransje
- Buff rød

Navn: _____

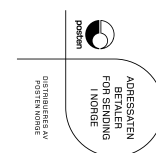
Adresse: _____

Poststed: _____

E-Post: _____

Porto kommer i tillegg. Du kan også bestille via
telefon **22 39 60 50**, e-post: **post@nfunorge.org**
eller i nettbutikken til NFU på **www.nfunorge.org**.
Vi sender e-faktura.

Norsk Forbund for
Utviklingshemmede
Svarsending 1225
0028 Oslo

Din støttespiller i hverdagen!

Du leder din hverdag

Vi vet at du kjenner deg og dine behov best. Derfor er vi opptatt av å tilpasse oss dine individuelle ønsker og behov – og vi strekker oss langt for å møte dem slik at tjenesten fungerer som det frigjøringsverktøyet det er ment å være.

Unicare.no/bpa

 unicare
BPA

Vi heier hverandre frem og har fokus på individuell utvikling og mestring

- ADL-ferdigheter • NAV-støtte
- Sosialt og inkluderende miljø

ÅLESUND
FOLKEHØGSKOLE

*Søk Reis Bo og Fritid,
opplev Ålesund og
en smak av verden!*

Løypevegen 1, 6012 Ålesund • Tlf 70 17 76 00
www.alesundfhs.no • facebook.com/alesundfhs/

FYSIKALSKE HJELPEMIDLER FOR BARN, UNGDOM OG VOKSNE

Vi leverer til fysioterapeuter,
klinikker, institusjoner og
privatpersoner
i hele landet!

Nå med
instruksjonsvideoer
på helt ny nettside!

www.bamseprodukter.no

Vi henter og sorterer avfall fra din bedrift!

Tromsø ASVO tilbyr blant annet håndtering av avfall, og har i dag avtale med flere gårdeiere og bedrifter.

City To Summit er en av våre samarbeidspartnere, der vi på faste dager henter restavfall og papp. Dermed er det ikke behov for egen varebil, og i en hektisk hverdag slipper man å tenke på hvordan kvitte seg med avfallet!

Mangler du varebil? Våre dyktige arbeidstakere er klare for nye oppdrag.

Kontakt oss på telefon 776 06 860
firmapost@tromsoasvo.no | tromsoasvo.no

TROMSØ
ASVO
Med mennesket i fokus

Landsstyret

FORBUNDSLEDER
Tom Tvedt
971 99 233
tom.tvedt@nfunorge.org

NESTLEDER
Gunn Strand Hutchinson
913 38 299
gunnhutch@gmail.com

Alette Reinholdt
905 36 649
alettereinholdt@online.no

Anna Kittelsaa
911 46 401
anna.kittelsaa@outlook.com

Birgitte Boldvik
938 90 671
birgitte.boldvik@gmail.com

Marius Zahl
918 75 965
marius.zahl@icloud.com

Torill Vagstad
402 88 307
torill.vagstad@gmail.com

Nasjonalt

**Norsk Forbund for
Utviklingshemmede**
Pb 8954 Youngstorget, 0028 Oslo

Besøksadresse:
Youngstorget 2b, 7. etasje
Telefon: 22 39 60 50
post@nfunorge.org

www.nfunorge.org
Bankgiro: 8200.01.93417
Org.nr.: 943 260 672

Fylkeslagene

NFU Oslo fylkeslag
v/ Lill Birkelund
c/o NFU
Postboks 8954 Youngstorget
0028 Oslo
Tlf. 22 39 60 51
oslofylkeslag@nfunorge.org

NFU Viken fylkeslag
v/ Nordis Vik Olausson
Tuterudkroken 16
2007 Kjeller
Tlf. 480 03 495
nfu.viken@gmail.com

NFU Innlandet fylkeslag
v/ Torill Vagstad
Dagfinn Grønsetsveg 38
2414 Elverum
Tlf. 402 88 307
torill.vagstad@gmail.com

**NFU Vestfold og
Telemark fylkeslag**
v/ Randi Stenerud
Skavliveien 21
3189 Horten
Tlf. 901 58 869
nfu.vf@online.no

NFU Agder fylkeslag
v/ Anders Haslestad
Molandsveien 1450
4849 Arendal
Tlf. 976 01 658
anders.haslestad47@gmail.com

NFU Rogaland fylkeslag
v/ Synnøve B. Lindanger
Straumsvegen 80
5567 Skjoldstraumen
Tlf. 938 78 946
post@nfu-rogaland.no

NFU Vestland fylkeslag
v/ Evy Utne Knutsen
Holsbergstien 40
5918 Frekhaug
Tlf. 481 54 196
evy.utne.knutsen@outlook.com

NFU Møre og Romsdal fylkeslag
v/ Svein-Rune Johannessen
Jomarka 20
6012 Ålesund
Tlf. 955 57510
mrfylkeslag@nfunorge.org

NFU Trøndelag fylkeslag
v/ Snorre Ness
Bregnevegen 1
7803 Namsos
Tlf. 905 16 966
snorre.ness@ntebb.no

NFU Nordland fylkeslag
v/ Lisbeth Selstad Amundsen
Bjerkeliveien 16
8160 Glomfjord
Tlf. 900 47 915
lis-els@hotmail.com,

NFU Troms fylkeslag
v/ Svein Jensen
Holmenveien 107, Solli
9303 Silsand
Tlf. 979 77 868
svein.n.jensen@gmail.com

NFU Finnmark fylkeslag
v/ Frid Tellefsen Svineng
Boks 187
9735 Karasjok
Tlf. 909 36 156
nfufinnmark@hotmail.com

RETURADRESSE:

Samfunn for alle

Postboks 8953 Youngstorget
0028 Oslo

Gode råd til mine hjelpere

Oversatt fra Foreningen JAG

Forutsett alltid at jeg forstår når du snakker til meg. Ikke snakk over hodet på meg.

Gå ut fra at jeg vet hva jeg vil i alle spørsmål. Om jeg har en som kjenner meg godt kan han eller hun hjelpe deg og tolke min vilje.

Ta ikke over min samtale med andre. Tolk om jeg ber deg om det, men la meg alltid få prate selv på min måte om jeg kan – selv om det tar lengre tid.

Tolk mitt kroppsspråk og andre signaler og vær tydelig i ditt kroppsspråk. Bruk stemmen nyansert.

Hjelp meg og snu meg hvis jeg ikke klarer det selv, så jeg kan ta del i det som skjer og selv kjenne med mine egne hender.

Gjør det enklere for meg å forstå og oppleve verden. Ikke forstyrr min hørsel med høy musikk eller annen bakgrunnsstøy.

Kom nær meg når vi kommuniserer, ha alltid øyekontakt når det er mulig.

Bruk de kommunikasjonsmidlene jeg har valgt.

Gi meg tid. Ha tålmodighet.

En god hjelper ...

Tar ut hårstrået som svir i øyet.

Vasker hendene når de er skitne og skifter klærne når det trengs.

Passer på at føttene sitter godt i skoen uten å klemme.

Klør meg på myggbittet, og drar ned skjorten som har krøllet seg i ryggen.

Holder vannglasset riktig og gir meg maten i passe tempo.

Hjelper meg på toalettet så jeg slipper urinveisbesvær og forstoppelse.

Vasker min kropp, passer på at klærne sitter godt og riktig så de ikke er ubehagelig å ha på.

Gir meg mulighet til kontakt med omverdenen gjennom å tolke mine lyder og bevegelser.

Advokatfirmaet

LIPPESTAD

VI BRENNER FOR DINE RETTIGHETER

Kontakt oss på post@advokatlippestad.no eller på telefon 22 94 10 20.